

کدام پیشتر

سید حسی

www.ketab.ir

سرشناسه: رحمانی، حمید، ۱۳۴۶ -

عنوان و نام پدیدآور: کدام حقوق بشر؟: مروری بر دیدگاه و عملکرد حقوق بشری اسلام و غرب، با تأکید بر بایسته‌های رسانه ملی / به کوشش: حمید رحمانی؛ تهیه‌کننده دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه، گروه انقلاب اسلامی، تاریخ و مناسبت‌ها. مشخصات نشر: قم: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، نشر دین و رسانه، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۳۳۲ ص: جدول، نمودار: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م. شابک: ۰۰-۳۸۶-۵۱۴-۹۶۴-۹۷۸-۴۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: خاتم‌ای، سید علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - - پیام‌ها و سخنرانی‌ها

موضوع: Khamenei, Sayyed Ali -- Messages and speech

موضوع: خاتم‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران ۱۳۱۸ - - دیدگاه درباره حقوق بشر

موضوع: Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI, ۱۳۱۹ - - Views on human rights

موضوع: حقوق بشر -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Human rights -- Religious aspects -- Islam

موضوع: حقوق بشر -- مطالعات تطبیقی

موضوع: Human rights -- Comparative studies

موضوع: حقوق بشر در رسانه‌های گروهی

موضوع: Human rights in mass media

موضوع: حقوق بشر

موضوع: Human rights

شناسه افزوده: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، نشر دین و رسانه

شناسه افزوده: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه.

گروه انتشارات اسلام، تاریخ و مناسبت‌ها

ردیف نشر: کنگره: ۸۸/۲۶، ۲۳۰/۸BP

ردیف نشر: دیوبند: ۲۹۷/۲۸

شماره: ۵۶۴

کدام حقوق بشر؟ مروری بر دیدگاه و عملکرد حقوق بشری اسلام و غرب، با تأکید بر بایسته‌های رسانه ملی (کد: ۳۸۱)

نویسنده: حمید رحمانی

ناشر: دین و رسانه وابسته به اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران

تهیه کننده: دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه؛ گروه انقلاب اسلامی، تاریخ و مناسبت‌ها

ویراستار: حبیب مقیمی

صفحه‌آرا: مهدی احمدی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰

چاپ: زلال کوثر

بها: ۴۰۰۰۰۰ ریال

همه حقوق، محفوظ و متعلق به ناشر است.

نشر الکترونیکی اثر بدون کسب اجازه کتبی از ناشر ممنوع است.

نشانی: قم، بلوار امین، مجموعه صداوسیما، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه،

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۵۵۱۰

تهران: جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرین، تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸

نمابر: ۲۲۱۶۴۹۹۷

مشهد: خیابان امام خمینی، جنب باغ ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم،

تلفن: ۳۲۲۱۵۱۰۶ نمابر: ۳۲۲۱۵۱۰۶

سامانه مخاطبان: ۰۲۵-۳۲۹۱۵۵۱۰-۱۱ سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۰۲۵۵

فهرست مطالب

۱۱.....	سخن نخست
۱۳.....	مقدمه
۱۵.....	بخش اول: کلیات
۱۶.....	مقدمه
۱۸.....	فصل اول: مفاهیم
۱۸.....	۱. مفهوم و مبنای حق و تکلیف
۲۰.....	۲. ملازمه بین حق و تکلیف
۲۱.....	۳. بشر و فطرت او
۲۲.....	۴. حقوق و حقوق بشر
۲۳.....	فصل دوم: پیشینه حقوق بشر
۲۳.....	۱. سیر تاریخی حقوق بشر
۳۱.....	۲. کلیاتی درباره اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۷.....	بخش دوم: مبانی، دیدگاه‌ها و تفاوت‌ها
۳۸.....	مقدمه
۳۹.....	فصل اول: مبانی حقوق بشر انسان‌محور و خدامحور
۴۰.....	۱. معرفت‌شناسی
۴۱.....	۲. انسان‌شناسی
۴۱.....	۳. هستی‌شناسی
۴۷.....	فصل دوم: دیدگاه اندیشمندان درباره ارتباط اعلامیه جهانی با اسلام
۴۸.....	۱. هم‌پوشانی حداکثری
۴۸.....	۲. هم‌پوشانی حداقلی
۴۹.....	۳. هم‌پوشانی بینابینی

۳۳۲
نظرات کور

فصل سوم: مقایسه تطبیقی حقوق بشر در اسلام و غرب	۵۳
۱. حق حیات	۵۳
۲. کرامت انسانی	۵۶
۳. حق آزادی	۵۸
۴. برابری	۶۴
۵. ارزیابی دو نظام حقوق بشری اسلام و غرب	۶۶
بخش سوم: حقوق بشر در سیره و سنت	۷۷
مقدمه	۷۸
فصل اول: حقوق بشر در میراث مکتوب اسلام	۸۰
۱. قرآن	۸۰
۲. صحیفه نبوی	۸۲
۳. نهج البلاغه	۸۳
۴. رساله حقوق امام سجاد (ع)	۸۴
۵. احادیث	۸۵
فصل دوم: حقوق بشر در میراث غیر مکتوب اسلام	۸۷
۱. حق حیات	۸۷
۲. کرامت انسان	۸۹
۳. آزادی	۹۲
۴. برابری	۱۰۲
۵. حق رجوع به دادگاه صالحه	۱۰۸
۶. منع تبعیض نژادی و طبقاتی	۱۱۰
۷. منع تبعیض علیه زنان	۱۱۵
۸. آزاد کردن بردگان و منع بردگی	۱۲۰
۹. حق امنیت	۱۲۲
۱۰. منع آزار و شکنجه	۱۲۴
۱۱. رعایت حقوق اقلیت ها	۱۲۵

۱۲۸.....	۱۲. دفاع از مظلومان و حقوق آنان.....
۱۳۰.....	۱۳. پایبندی به حقوق بشردوستانه.....
۱۳۳.....	۱۴. حفاظت از محیط زیست.....
۱۳۵.....	۱۵. رعایت حقوق حیوانات.....

۱۴۱.....	بخش چهارم: بازخوانی کارنامه حقوق بشری غرب.....
۱۴۲.....	مقدمه.....

۱۴۴.....	فصل اول: موارد نقض حقوق بشر قبل از اعلامیه جهانی.....
۱۴۴.....	۱. رویکرد استعماری غرب.....
۱۵۱.....	۲. نسل‌کشی استعمارگران.....
۱۵۲.....	۳. جنگ جهانی اول و دوم.....
۱۵۴.....	۴. بمباران اتمی هیروشیما و ناگازاکی.....

۱۵۶.....	فصل دوم: موارد نقض حقوق بشر پس از اعلامیه جهانی.....
۱۵۶.....	۱. نگرش تبعیض‌آمیز به حقوق بشر.....
۱۶۰.....	۲. نقض حق تعیین سرنوشت.....
۱۷۴.....	۳. جنگ افروزی.....
۱۷۷.....	۴. نقض حقوق بشردوستانه.....
۱۸۲.....	۵. بی‌عملی و ناکارآمدی نسبت به احقاق حقوق بشر.....
۱۸۵.....	۶. نگرش گزینشی و ابزاری به حقوق بشر.....
۱۸۸.....	۷. نقض آزادی بیان.....
۱۹۴.....	۸. نقض حقوق اقلیت‌ها.....
۲۰۱.....	۹. نقض حریم خصوصی.....
۲۰۱.....	۱۰. نقض حقوق زنان.....

۲۱۳.....	فصل سوم: نقض حقوق بشر توسط غرب، از دیدگاه رهبری.....
۲۱۳.....	۱. غرب، بزرگ‌ترین ناقض حقوق بشر.....
۲۱۶.....	۲. نقض حقوق زنان.....
۲۱۷.....	۳. نقض حقوق ملت‌ها.....

۲۲۰	۴. نقض حقوق اقلیت‌ها
۲۲۲	فصل چهارم: عملکرد رسانه‌ای غرب درباره حقوق بشر
۲۲۳	۱. حقوق بشر، ابزار جنگ نرم رسانه‌ای غرب
۲۲۷	۲. تکنیک‌های رسانه‌ای غرب در مواجهه با حقوق بشر
۲۴۳	بخش پنجم: شبهات نقض حقوق بشر در اسلام و پاسخ به آن
۲۴۴	مقدمه
۲۴۶	فصل اول: تناقض اسلام با حقوق بشر
۲۴۶	۱. حق مازنبودن
۲۴۶	۲. جهان‌شمول‌بودن
۲۴۶	۳. کثرت نقض حقوق بشر در جوامع اسلامی
۲۵۰	فصل دوم: تبعیض و عدم مساوات
۲۵۱	۱. تناقض گزاره‌ها در تساوی انسان‌ها
۲۵۱	۲. برتری پیامبر بر مؤمنین
۲۵۱	۳. برتری سادات بر غیر خود
۲۵۴	فصل سوم: سلب آزادی انسان
۲۵۵	۱. ناسازگاری مجازات مرتد با آزادی اندیشه و عقیده
۲۵۵	۲. منافات جنگ‌های اسلام با آزادی عقیده
۲۵۵	۳. تعارض امر به معروف با آزادی
۲۵۵	۴. جواز برده‌داری
۲۶۱	فصل چهارم: نقض حریم خصوصی
۲۶۲	۱. اهمیت حریم خصوصی در دوران مدرن و مهم‌نبودن آن در اسلام
۲۶۲	۲. نقض حریم خصوصی با امرونی دینی
۲۶۵	فصل پنجم: خشونت در احکام کیفری

۲۶۶.....	۱. خشونت آمیز بودن احکام اسلام
۲۶۶.....	۲. تناقض مجازات‌های خشن با رحمانیت اسلام
۲۶۶.....	۳. به کارگیری مجازات‌های خشونت آمیز
۲۷۰.....	فصل ششم: نقض حقوق بشردوستانه
۲۷۱.....	۱. خشونت در جنگ‌ها
۲۷۴.....	فصل هفتم: نقض حقوق اقلیت‌ها
۲۷۵.....	۱. محدودیت اجتماعی اقلیت‌ها
۲۷۵.....	۲. حقیر اقلیت‌ها با جزیه
۲۷۵.....	۳. ناب حقوق مدنی بایبان
۲۷۹.....	فصل هشتم: نقض حقوق زنان
۲۸۰.....	۱. نابرابری حقوق زن و مرد
۲۸۰.....	۲. تمکین، نقض حقوق زنان
۲۸۰.....	۳. حجاب اجباری، نقض حقوق بشر
۲۸۹.....	بخش ششم: بایسته‌های رسانه ملی درباره حقوق بشر
۲۹۰.....	مقدمه
۲۹۲.....	فصل اول: رسالت‌ها
۲۹۲.....	۱. نشر پیام اسلام
۲۹۳.....	۲. دفاع از حقوق بشر اسلامی
۲۹۴.....	۳. عمل به اصل امر به معروف و نهی از منکر
۲۹۶.....	فصل دوم: راهبردها
۲۹۶.....	۱. گفتمان‌سازی پیرامون حقوق بشر اسلامی
۲۹۶.....	۲. ایجاد حساسیت درباره مسائل حقوق بشری
۲۹۷.....	۳. تأکید بر پیوند حقوق بشر با اسلام
۲۹۸.....	۴. ارائه الگو از پیامبر ﷺ و پیشوایان اسلام
۲۹۹.....	۵. تبیین حقوق زنان

۶. اتخاذ موضع تهاجمی و مطالبه گرانه ۳۰۱
۷. ضرورت التزام رسانه ملی به حقوق بشر اسلامی ۳۰۲
- فصل سوم: راهکارها ۳۰۳
۱. آموزش حقوق بشر اسلامی ۳۰۳
۲. تکیه بر نقاط قوت حقوق بشر اسلامی ۳۰۴
۳. تبیین تفاوت‌های حقوق بشر غربی و اسلامی ۳۰۵
۴. پاسخ‌گویی به شبهه‌ها و ایرادها ۳۰۶
۵. اقدامات پیشی درباره حقوق بشر اسلامی ۳۰۷
۶. آگاهی‌دادن از کارنامه حقوق بشری غرب ۳۰۸
۷. برجسته کردن مصادیق حقوق بشر در سیره پیامبر ﷺ و ائمه الهیه ۳۰۹
۸. پایش و گزارش موارد نقض حقوق بشر ۳۱۱
۹. حمایت از حقوق مظلومان ۳۱۲
- جمع‌بندی و پیشنهاد ۳۱۴
- منابع ۳۱۷

سخن نخست

یکی از ویژگی‌های جهان معاصر این است که حقوق بشر در کانون توجهات قرار گرفته است؛ حقوقی که هر انسانی فارغ از رنگ، نژاد، زبان، ملیت، جغرافیا و اوضاع و احوال متغیر اجتماعی، از آن برخوردار است و قابل سلب از او نیست. اساسا حرکت در مسیر صلح، اصلاح و پیشرفت جوامع انسانی و روابط بین‌الملل، وابسته به رعایت حقوق بشر بوده و رعایت این حقوق در روابط انسانی، حکومتی و بین‌المللی امری پذیرفته شده است. با این همه، با نگاهی به گذشته و اکنون درمی‌یابیم که حقوق انسان نقض می‌شود و این مسأله اوضاع نابسامانی دارد. از مهم‌ترین دلایل این امر را می‌توان هژمونی غرب در تحمیل استانداردهایی دانست که از رویکرد انسان‌محوری به حقوق بشر برخاسته است. این امر که از انواع انسانی تحقق حقوق بشر است، موجب شده که حقوق بشر به عنوان ابزار سیاست، در خدمت تأمین منافع کشورهای غربی و در نتیجه، باز تولید استعمار با شیوه‌های نوین گردد. طبعاً چنین نگرشی به حقوق بشر، زمینه‌ساز نقض حقوق بسیاری از انسان‌ها شده است.

یکی از مسئولیت‌های خطیر کنونی و تکالیف کسانی که به اصلاح اوضاع جهان و بهبود جایگاه انسان می‌اندیشند، شناسایی و ترویج ارزش‌های حقوق بشری اسلام و عرضه منطقی و عقلانی آن است. توجه عمیق اسلام به انسان، حقوق و تکالیف او، ظرفیت بزرگ و مغتنمی را فراهم آورده است که می‌توان آن را در راه پیشرفت و بهبودی اوضاع حقوق بشری به کار گرفت. در این میان، یکی از چالش‌های مهم، ایجاد جنگ نرم رسانه‌ای و انحصار رسانه‌ای غرب است. آنها تلاش می‌کنند با به‌کارگیری رسانه‌ها، نگرش خود درباره حقوق بشر را به عنوان ادبیات و گفتمان

مسلط، دیکته و القا کنند. در مواجهه با این اقدامات، رسانه ملی قادر است با به‌کارگیری ظرفیت‌های مادی و معنوی خود و ایستادگی در برابر این جنگ نرم و خشی ساختن تکنیک‌های رسانه‌ای آن در موضوع حقوق بشر، در تبیین و ترویج مکتب حقوق بشری اسلام پیشگام باشد.

در این پژوهش که با تلاش و همت پژوهشگر ارجمند، آقای حمید رحمانی سامان یافته است، دیدگاه‌ها و اقدامات حقوق بشری از دو دیدگاه انسان‌محور و خدا‌محور، بررسی و نقش رسانه‌های غربی و شیوه‌ها و تکنیک‌های آنها در چگونگی مواجهه با مسائل حقوق بشری تبیین شده است. علاوه بر این، نقش رسانه ملی و بایسته‌های آن در تبیین و ترویج حقوق بشر اسلامی و مقابله با حقوق بشر غربی بیان گردیده است. این مجموعه، مشتمل بر شش بخش است: در بخش اول، کلیاتی از مفاهیم، پیشینه و سیر تاریخی حقوق بشر بیان شده و بخش دوم، شامل مبانی حقوق بشر در دو دیدگاه انسان‌محور و خدا‌محور و مقایسه دیدگاه‌های مختلف و تفاوت‌های آنها است. در بخش سوم، حقوق بشر از دو منظر میراث مکتوب اسلامی و سیره و سنت، بررسی شده است. بخش چهارم به بازخوانی کارنامه حقوق بشری غرب اختصاص دارد که در آن، حقوق بشر در دو مقطع قبل و پس از تسویب اعلامیه جهانی تبیین شده و در پایان، عملکرد رسانه‌ای غرب درباره حقوق بشر بیان گردیده است. در بخش پنجم، پس از طرح شبهاتی درباره نقض حقوق بشر در اسلام و جامعه مسلمانان، به آنها پاسخ داده شده است. در بخش ششم نیز بایسته‌های رسانه ملی درباره حقوق بشر از رهگذر رسالت‌ها، راهبردها و راهکارها بیان شده است. امید است مجموعه حاضر بتواند دستمایه‌ای برای برنامه‌سازان محترم رسانه ملی در موضوع حقوق بشر باشد و مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گیرد.

مقدمه

یکی از مباحث مهم و مطرح در جهان امروز، حقوق بشر است. هرچند این موضوع به شکل امروزی آن، سابقه تاریخی کهن چندانی ندارد، ولی طی قرن اخیر، مطالب و مباحث آن رشد چشمگیری داشته است. این اصطلاح که در متن نهضتی اجتماعی - سیاسی در فرانسه به وجود آمده، تا به امروز پیوند خود را با اصل مضمون و محتوای سیاسی خود حفظ کرده است. اساساً موضوع حقوق بشر، متوجه گروهی از قدرتمندان است که در قلمرو سیادت خویش، صاحب نظران مخالف را تحت فشار و تعقیب قرار می دهند (محقق داماد، ۱۳۸۰، ص ۱۵۱). به همین دلیل دنیای غرب، سالانی است که با تکیه بر تبلیغات گسترده و ابزارهای رسانه ای متنوع، خود را پرچم دار حقوق بشر و منتقدان و مخالفان فکری، سیاسی و فرهنگی خود را ناقض آن معرفی می کند.

وجود چنین ادعایی، به ویژه پس از انقلاب اسلامی، مستحسبی برای پایمال کردن حقوق ملت ها، جلوگیری از بیداری و شکوفایی جوامع مسلمان و تضعیف دنیای اسلام است. اکنون جهان به این موضع و عملکرد غرب در عصر کنونی حساس تر شده است؛ زیرا امروزه حقوق بشر، با توجه به انحصار رسانه ای غرب، ابزار و دستاویز تهاجم به فرهنگ های غیرهمسو و تغییرات فرهنگی جوامع، در راستای غربی سازی جهان شده است. تحقق چنین امری در گرو عمل به قوانین، قراردادهای و نسخه هایی است که قدرت های سلطه گر برای تأمین منافع خود به دیگر ملت ها تحمیل می کنند. این قدرت ها به منظور رسیدن به اهداف

خود، از رسانه‌های گوناگون و ابزارهای نوین ارتباطی همچون، شبکه‌های نوین اجتماعی و فضاهاى مجازى براى نهادينه‌سازى و ترويج دیدگاه‌هاى حقوق بشرى خود بهره مى‌برند.

باور به خاتمیت دین اسلام و جهان‌شمولى آن از یک‌سو و ترسیم و ارائه کلیات برنامه سعادت و کامیابى انسان در قرآن و عترت از دیگرسو، چنین اقتضا مى‌کند که دیدگاه و موضع اسلام را درباره حقوق بشر که از مسائل کلان در مقیاس جهانى است، بررسى کنیم. براىین اساس، ضرورت دارد راهکارهاى اسلام در خصوص مسائل حقوق بشر را براى دیگر جوامع و ملت‌هاى داراى دیدگاه‌هاى مختلف بیان کنیم. در این مسیر، سه روایت سنت اسلامى و دیدگاه‌هاى پیامبر ﷺ و ائمه علیهم‌السلام به عنوان شاخص رفتارى - الهى، راهنما و راهگشاست و مى‌تواند ابعاد مختلف حقوق بشر اسلامى را آشکار کند. در اینجاىن پرسش مطرح مى‌شود که در عصر پیامبر ﷺ و پیشوایان اسلام چه اندیشه‌اى درباره حقوق دیگران وجود داشته است و چه اقداماتى صورت گرفته است؟ غرب در سابقه حقوق بشرى خود چه عملکردى داشته است؟ رسانه ملی درباره حقوق بشر چه رسالت‌هاى مسئولیت‌هاى بر عهده دارد و چه سیاست‌ها و راهکارهاى براى مقابله با تهاجم‌هاى رسانه‌اى غرب در زمینه حقوق بشر باید در پیش بگیرد؟ این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش‌هاست و در آن تلاش شده است، به منظور بهره‌بردارى برنامه‌سازان رسانه ملی، با استفاده از روش اسنادى و با توجه به واقعیات موجود و اسناد موثق، دفاع از حقوق بشر در اسلام و ارزش و جایگاه آن را نشان دهد و بایسته‌هاى رسانه ملی را دراین باره یادآور شود. همچنین، کوشیده شده تا با تبیین کارنامه غرب درباره حقوق بشر، کاستى‌هاى نظرى و عملى آن ارائه شود و در پایان نیز، نقش و وظایف رسانه ملی دراین باره بیان شده است.